

KP – ŘEZ JEHLANU

STŘEDOVÁ KOLINEACE V ROVINĚ

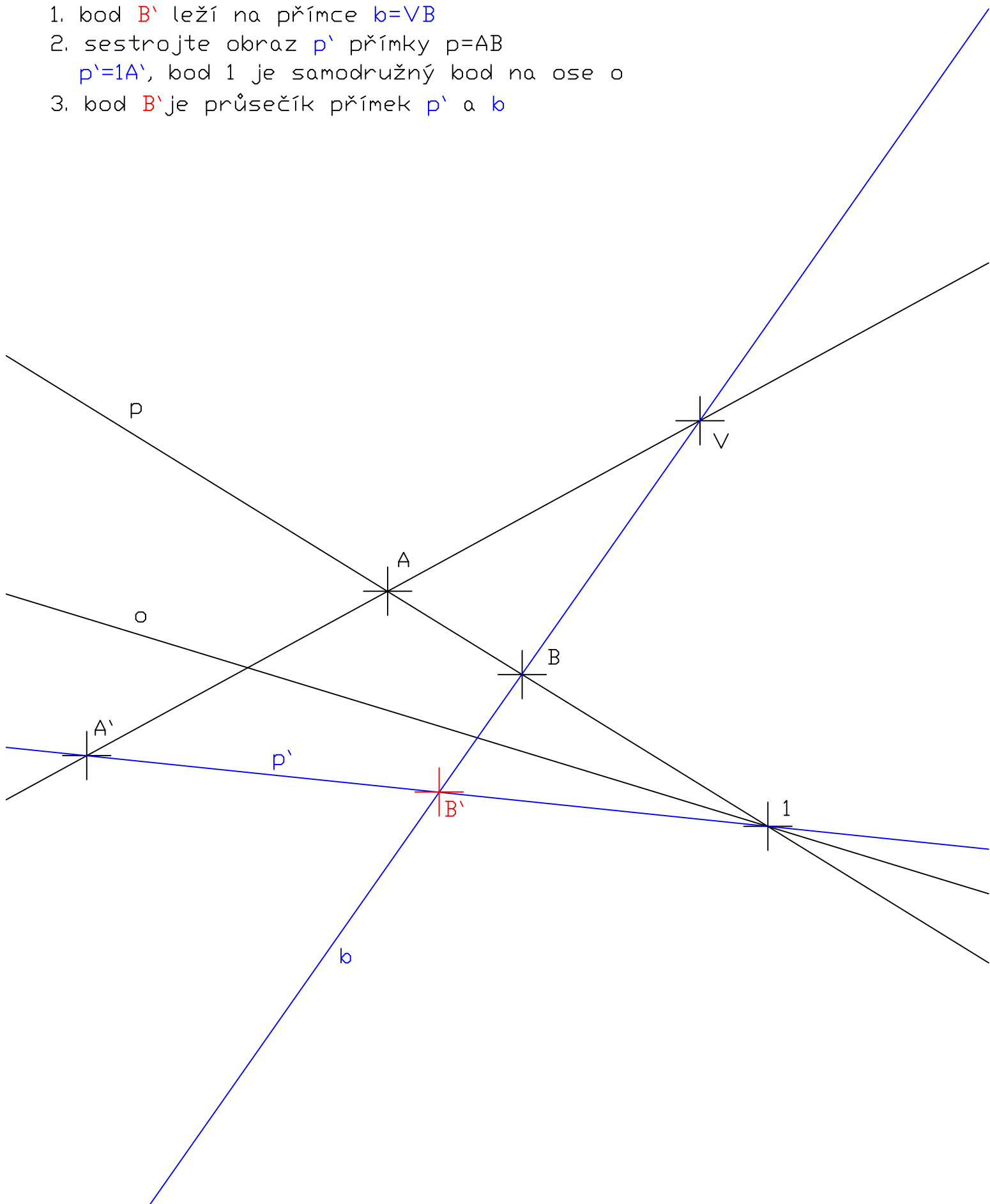
Středová kolineace v rovině je zobrazení v rovině, pro které platí:

- existuje samodružný bod V , tzv. střed kolineace,
- existuje přímka samodružných bodů, tzv. osa kolineace o , (bod V může, ale nemusí být bodem osy),
- pokud bod A neleží na ose a nesplývá s bodem V , pak spojnice bodu A a jeho obrazu A' prochází středem kolineace V ,
- obrazem přímky v kolineaci je přímka,
- každá přímka procházející středem kolineace V je samodružná přímka, tj. každý bod takové přímky má obraz na této přímce,
- pokud přímka p ($p \neq o$) neprochází středem kolineace a má společný bod se svým obrazem p' , leží tento bod $p \cap p'$ na ose kolineace.

Středová kolineace v rovině je jednoznačně určena středem kolineace V , osou kolineace o a dvojicí odpovídajících si bodů A, A' (bod A neleží na ose o , $A \neq V$); značíme $K(V, o, A \leftrightarrow A')$.

Př. Sestrojte obraz bodu B v kolineaci $K(V, o, A \leftrightarrow A')$.

1. bod B' leží na přímce $b=VB$
2. sestrojte obraz p' přímky $p=AB$
 $p'=1A'$, bod 1 je samodružný bod na ose o
3. bod B' je průsečík přímek p' a b

ŘEZ JEHLANU

Je dán libovolný jehlan s vrcholem V , dále je dána rovina ρ , která neprochází bodem V . Je-li průnik jehlanu s rovinou ρ neprázdný, je mezi podstavou jehlanu a řezem jehlanu rovinou ρ vztah prostorové kolineace.

Střed kolineace = vrchol jehlanu V

Osa kolineace = průsečnice roviny podstavy a roviny řezu ρ

Dvojice odpovídajících si bodů: vrchol podstavy A , který neleží na ose $\leftrightarrow$ průsečík A' přímky AV s rovinou ρ .

Zobrazujeme-li jehlan a jeho řez rovinou ρ ($V \notin \rho$) v rovnoběžném promítání, využíváme středovou kolineaci v rovině, která je vlastně "obrazem" prostorové kolineace (rovnoběžným průmětem prostorové kolineace).

Střed kolineace = průmět vrcholu jehlanu V

Osa kolineace = průmět průsečnice roviny podstavy a roviny řezu ρ

Dvojice odpovídajících si bodů : průmět vrcholu podstavy A (A neleží na ose) $\leftrightarrow$ průmět průsečíku A' přímky AV s rovinou ρ .

Toto nefunguje vždy. Pokud nastanou některé speciální případy (např. v rovnoběžném promítání je obrazem podstavy úsečka nebo obrazem roviny řezu je přímka), nelze kolineaci použít.

ZADÁNÍ – JEHLAN

- ① Zadání: A4 na výšku, VP: 0 [13;16] , osa z svíslá, $\omega=150^\circ$

Je dán pravidelný šestiboký jehlan s podstavou ABCDEF o středu S v půdorysně $\pi(x,y)$, A[1;4;0], B[4;2;0] $x_s > x_A$, výška jehlanu je 10, z-ová souřadnice vrcholu V je kladná.

Zobrazte řez jehlanu rovinou $\rho(6;-9;2,5)$, stanovte viditelnost.

- ② Zadání: A4 na výšku, KP: 0[7,5;14], $\omega=135^\circ$, $q=1/2$
Je dán pravidelný šestiboký jehlan s podstavou o středu S[7;5;0] a vrcholu A[2,5;1;0] v rovině $\pi(x,y)$, výška jehlanu $v=12$, $z_v > 0$ (V vrchol).

Zobrazte řez jehlanu rovinou $\rho(18;12;11)$, stanovte viditelnost.

- ③ Zadání: A4 na výšku, KP: 0[8,5;6], $\omega=240^\circ$, $q=4/5$
PODHLÉD!

Je dán kosý pětiboký jehlan s pravidelnou podstavou v rovině α rovnoběžné s půdorysnou $\pi(x,y)$, S[0;6;13] je střed podstavy, A[5;6;13] je bod podstavy, V[8;0;0] je vrchol.

Zobrazte řez tělesa rovinou $\rho(15;11;18)$, stanovte viditelnost.

- ④ Zadání: A4 na výšku, KP: 0[8;14], $\omega=135^\circ$, $q=1/2$
Je dán kosý čtyřboký jehlan s pravidelnou podstavou v nárysně $\nu(x,z)$, A[4;0;0] je bod podstavy, S[3,5;0;3,5] je střed podstavy, V[4;10;0] je vrchol jehlanu.

Zobrazte řez jehlanu rovinou $\rho(14;8;14)$, stanovte viditelnost.

- ⑤ Zadání: A4 na výšku, KP: $O[14;13]$, $\omega=135^\circ$, $q=1/2$
Je dán pravidelný osmiboký dutý jehlan s
podstavou v rovině α rovnoběžné s půdorysnou.
Bod $S[10;0;10]$ je střed podstavy, bod $A[10;6;10]$ je
vrchol podstavy, bod $V[10;0;0]$ je vrchol jehlanu.

Zobrazte řez dutého jehlanu rovinou ρ $(K;L;M)$,
 $K[0;0;15]$ $L[16;0;0]$ $M[30;13;0]$. Stanovte viditelnost.

- ⑥ Zadání: A4 na šířku, KP: $O[6;2]$, $\omega=315^\circ$, $q=1$
PODHLÉD!
Je dán pravidelný šestiboký dutý jehlan s
podstavou v nárysně $\nu(x,z)$. $S[5;0;6]$ je střed
podstavy. Bod podstavy $A[5;0;1]$. Výška jehlanu je
15, y-ová souřadnice vrcholu V je kladná.

Zobrazte řez dutého jehlanu rovinou $\rho(25;10;16,5)$.
Stanovte viditelnost.

- ⑦ Zadání: A4 na výšku, KP: $O[7,5;14]$, $\omega=135^\circ$, $q=1/2$
Je dán pravidelný šestiboký jehlan s podstavou
o středu $S[7;5;0]$ a vrcholu $A[2,5;1;0]$ v rovině
 $\pi(x,y)$, vrcholy podstavy označte proti směru
hodinových ručiček. Výška jehlanu $v=12$, z-ová
souřadnice vrcholu V je kladná. Dále je dána
přímka $p=RQ$, $R=[3,0,0]$, $Q=[6,7,0]$.

Zobrazte řez jehlanu rovinou ρ , která obsahuje
přímku p a je rovnoběžná s hranou CV .
Stanovte viditelnost.

① Zadání: A4 na výšku, VP: 0 [13;16] , osa z svislá, $\omega=150^\circ$

Je dán pravidelný šestiboký jehlan s podstavou ABCDEF o středu S v půdorysně $\pi(x,y)$, A[1;4;0], B[4;2;0] $x_s > x_A$, výška jehlanu je 10, z-ová souřadnice vrcholu V je kladná.

Zobrazte řez jehlanu rovinou ρ (6;-9;2,5), stanovte viditelnost.

Řešení:

1. Určíme středovou kolineaci:

Střed kolineace = vrchol V

Osa kolineace o = průsečnice roviny podstavy π a roviny řezu ρ
= půdorysná stopa roviny ρ

dvojice odpovídajících si bodů: $F \leftrightarrow F' = FV \cap \rho$ (krycí přímka k)

2. Další body řezu sestrojíme s využitím kolineace, body 1, 2, 3 a 4 jsou samodružné body (konstrukce byly provedeny v pořadí podle čísel)

3. řezem je šestiúhelník A'B'C'D'E'F'

- ② Zadání: A_4 na výšce, $KP: 0[7,5;14]$, $\omega=135^\circ$, $q=1/2$
Je dán pravidelný šestiboký jehlan s podstavou o středu $S[7;5;0]$ a vrcholu $A[2,5;1;0]$ v rovině $\pi(x,y)$, výška jehlanu $v=12$, $z_v>0$ (V vrchol).

Zobrazte řez jehlanu rovinou $\rho(18;12;11)$, stanovte viditelnost.

Řešení:

1. Určíme středovou kolineaci:

Střed kolineace = vrchol V

Osa kolineace o = průsečnice roviny podstavy π a roviny řezu ρ
= půdorysná stopa roviny ρ

dvojice odpovídajících si bodů: $A \leftrightarrow A' = AV \cap \rho$ (krycí přímka k)

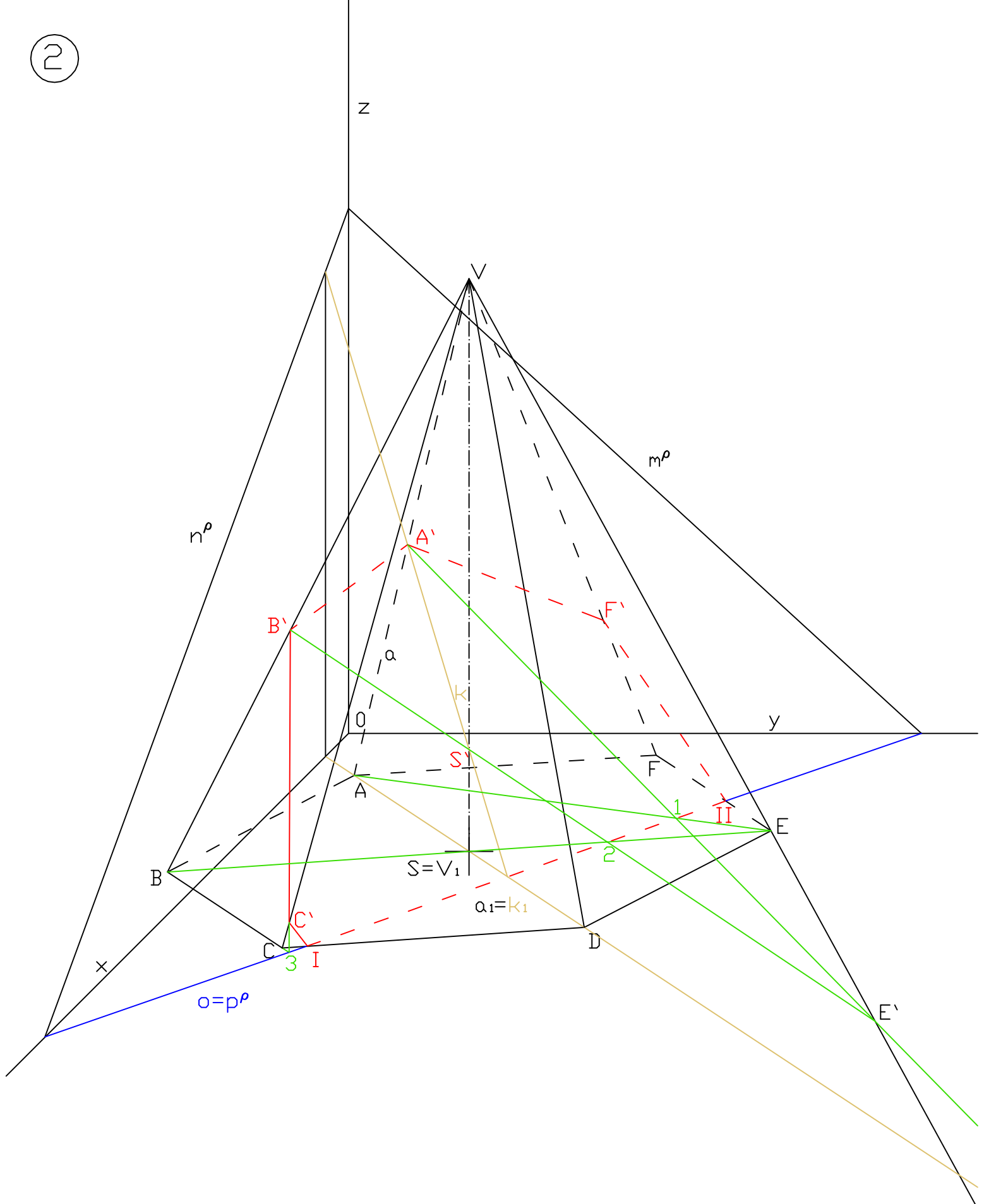
2. Body $I = CD \cap p^\rho$, $II = EF \cap p^\rho$ jsou samodružné body, úsečka $I II$ je částí řezu

3. Další body řezu sestrojíme s využitím kolineace, body 1, 2, 3 jsou samodružné body (konstrukce byly provedeny v pořadí podle čísel)

4. Řezem je šestiúhelník $A'B'C'I II F'$

2

③ Zadání: A4 na výšku, KP: $0[8,5;6]$, $\omega=240^\circ$, $q=4/5$
PODHLÉD!

Je dán kosý pětiboký jehlan s pravidelnou podstavou v rovině α rovnoběžné s půdorysnou $\pi(x,y)$, $S[0;6;13]$ je střed podstavy, $A[5;6;13]$ je bod podstavy, $V[8;0;0]$ je vrchol.

Zobrazte řez tělesa rovinou $\rho(15;11;18)$, stanovte viditelnost.

Řešení:

1. Určíme středovou kolineaci:

Střed kolineace = vrchol V

Os kolineace o = průsečnice roviny podstavy α a roviny řezu ρ
dvojice odpovídajících si bodů: $S \leftrightarrow S' = SV \cap \rho$ (krycí přímka k)

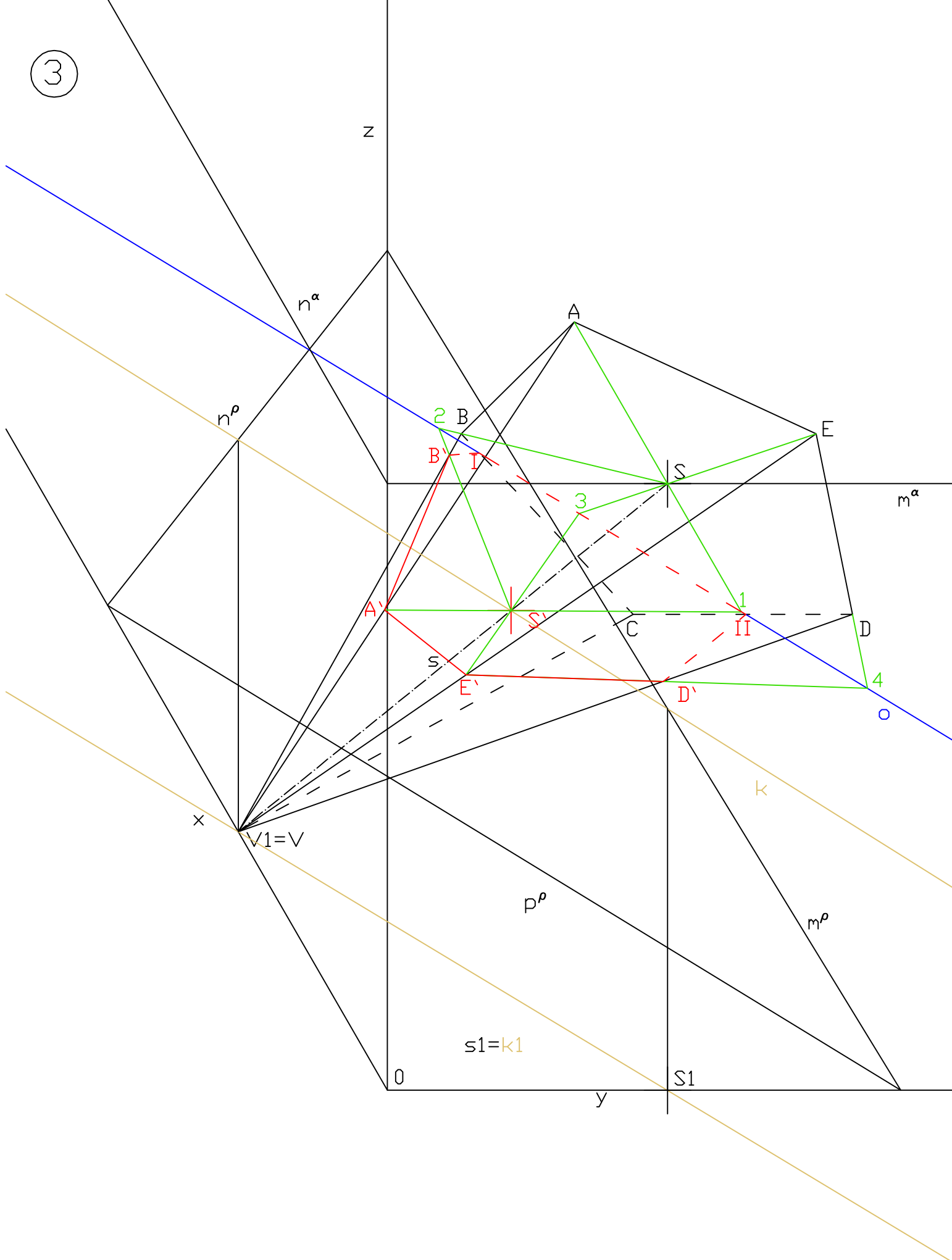
2. Body $I = BC \cap o$, $II = CD \cap o$ jsou samodružné body, úsečka $I II$ je částí řezu

3. Další body řezu sestrojíme s využitím kolineace, body 1, 2, 3,

4 jsou samodružné body (konstrukce byly provedeny v pořadí podle čísel)

4. Řezem je šestiúhelník $A'B'I II D'E'$

3

④ Zadání: A_4 na výšku, $KP: 0[8;14]$, $\omega=135^\circ$, $q=1/2$
Je dán kosý čtyřboký jehlan s pravidelnou
podstavou v nárysně $\nu(x,z)$, $A[4;0;0]$ je bod
podstavy, $S[3,5;0;3,5]$ je střed podstavy,
 $V[4;10;0]$ je vrchol jehlanu.

Zobrazte řez jehlanu rovinou $\rho(14;8;14)$,
stanovte viditelnost.

Řešení:

1. Určíme středovou kolineaci:

Střed kolineace = vrchol V

$\square$ sa kolineace o = průsečnice roviny podstavy γ a roviny řezu
 ρ = nárysná stopa roviny ρ

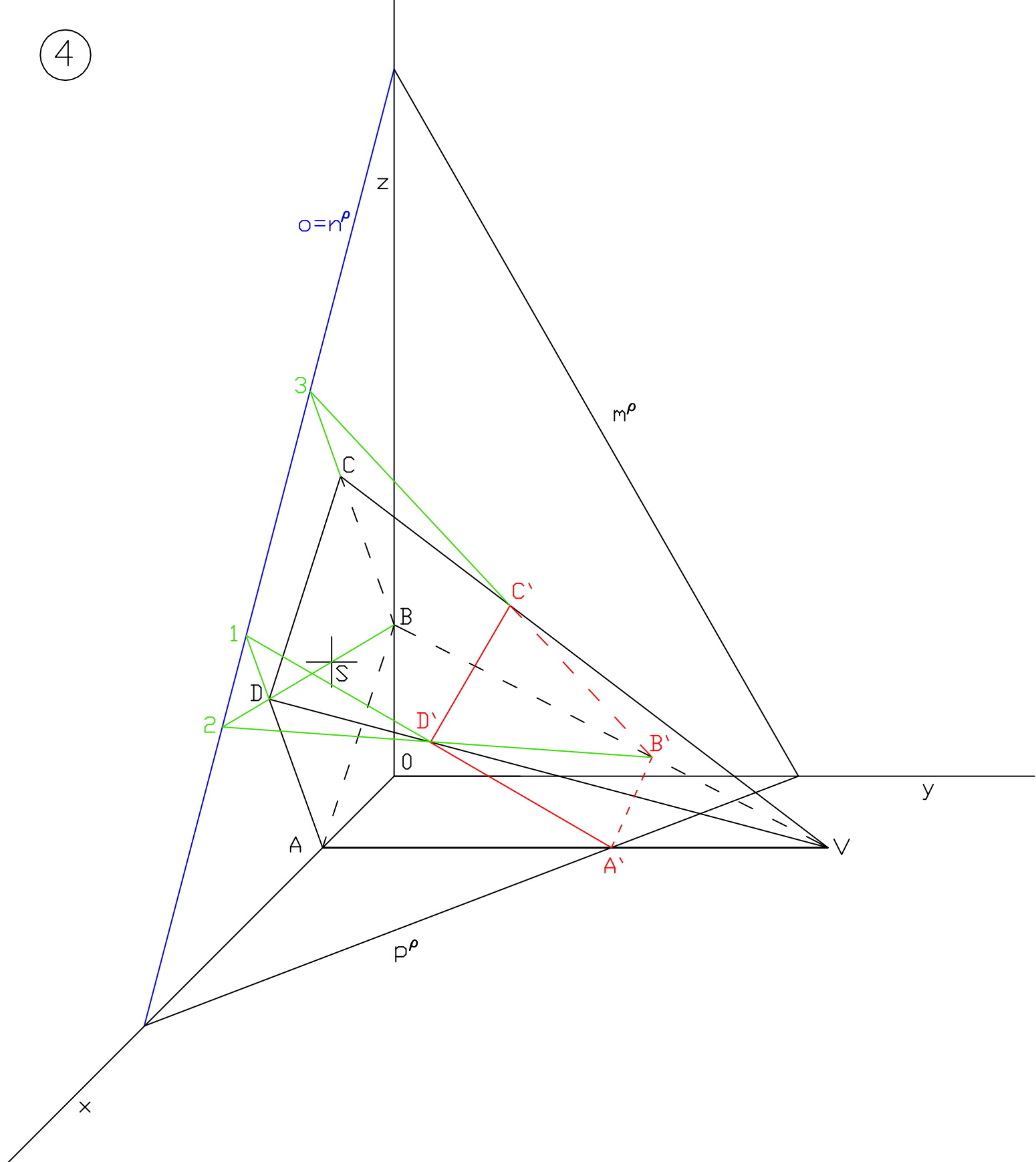
dvojice odpovídajících si bodů: $A \leftrightarrow A' = AV \cap \rho$

2. Další body řezu sestrojíme s využitím kolineace, body 1, 2,

3 jsou samodružné body (konstrukce byly provedeny v
pořadí podle čísel)

4. Řezem je čtyřúhelník $A'B'C'D'$.

4

- ⑤ Zadání: A4 na výšku, KP: $O[14;13]$, $\omega=135^\circ$, $q=1/2$
Je dán pravidelný osmiboký dutý jehlan s
podstavou v rovině α rovnoběžné s půdorysnou.
Bod $S[10;0;10]$ je střed podstavy, bod $A[10;6;10]$ je
vrchol podstavy, bod $V[10;0;0]$ je vrchol jehlanu.

Zobrazte řez dutého jehlanu rovinou ρ $(K;L;M)$,
 $K[0;0;15]$ $L[16;0;0]$ $M[30;13;0]$. Stanovte viditelnost.

Řešení:

1. Určíme středovou kolineaci:

Střed kolineace = vrchol V

Os kolineace o = průsečnice roviny podstavy α a roviny řezu ρ

Dvojice odpovídajících si bodů: $G \leftrightarrow G' = GV \cap \rho$

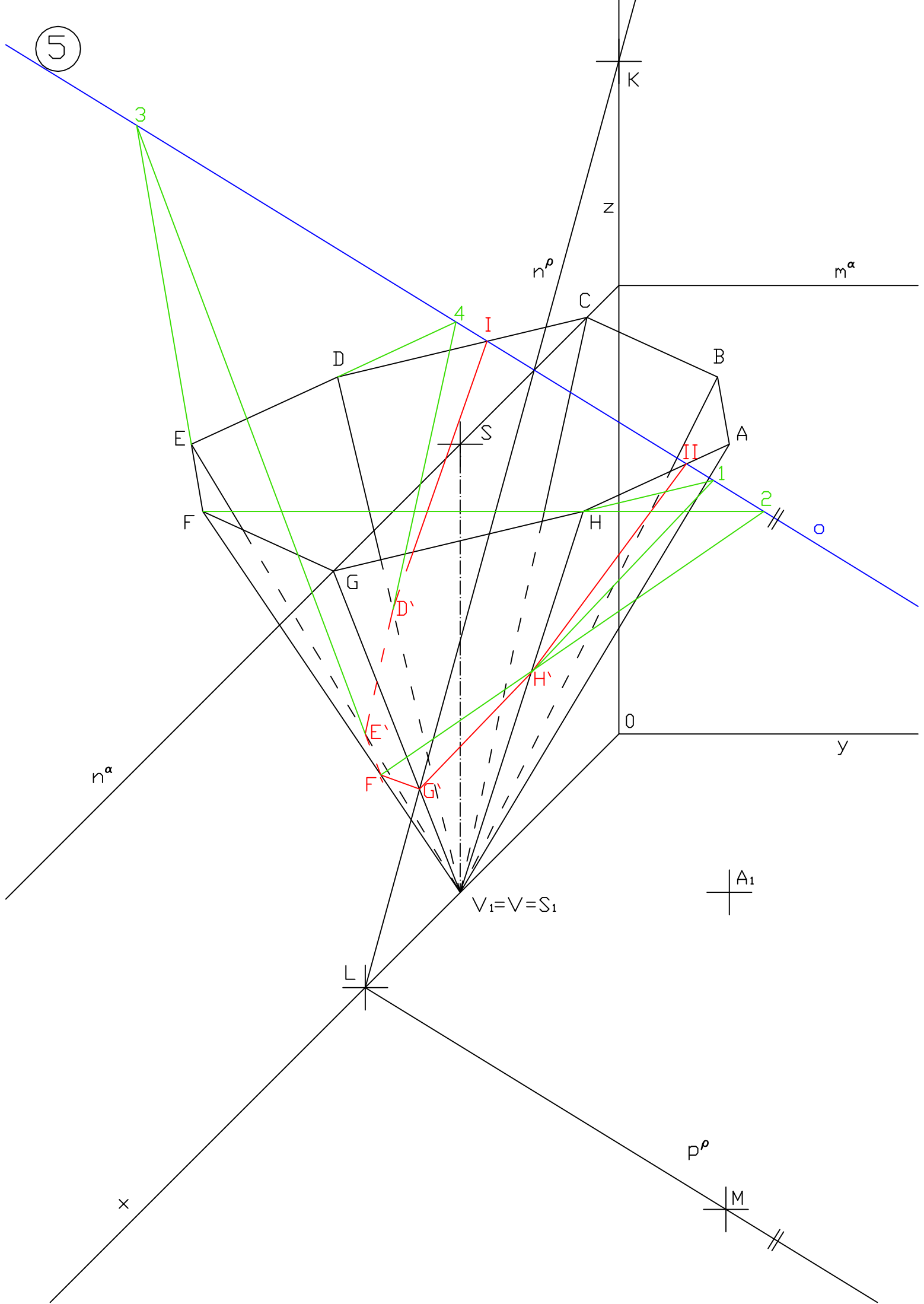
2. Body $I = CD \cap o$, $II = AH \cap o$ jsou samodružné body,

3. Další body řezu sestrojíme s využitím kolineace, body 1, 2, 3,

4 jsou samodružné body (konstrukce byly provedeny v pořadí podle čísel)

4. řezem je lomená čára $ID'E'F'G'H'II$

5

6 Zadání: A4 na šířku, KP: 0[6;2], $\omega=315^\circ$, $q=1$
PODHLÉD!

Je dán pravidelný šestiboký dutý jehlan s podstavou v nárysně $\nu(x,z)$. $S[5;0;6]$ je střed podstavy. Bod podstavy $A[5;0;1]$. Výška jehlanu je 15, y-ová souřadnice vrcholu V je kladná.

Zobrazte řez dutého jehlanu rovinou $\rho(25;10;16,5)$. Stanovte viditelnost.

Řešení:

1. Určíme středovou kolineaci:

Střed kolineace = vrchol V

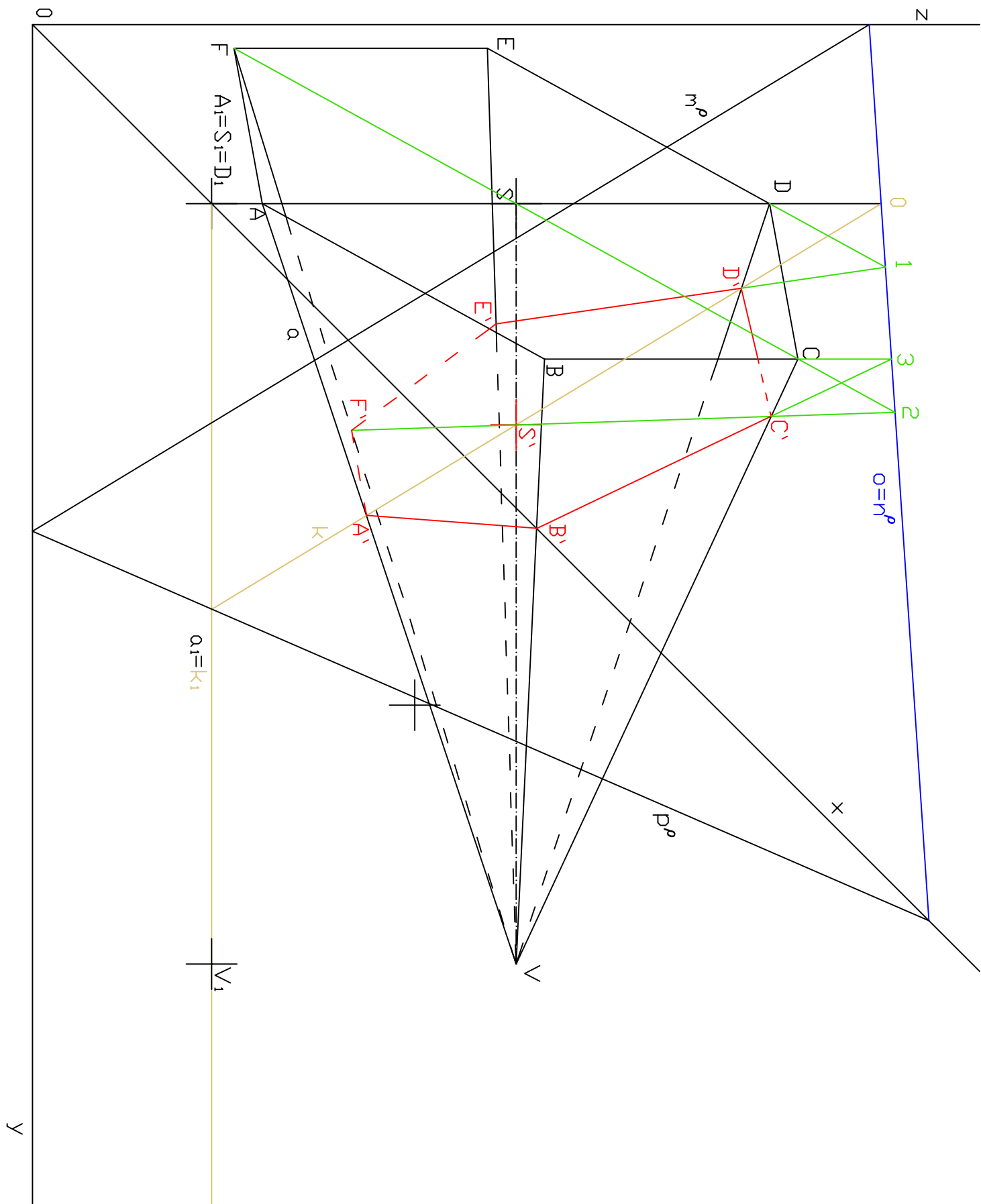
Osou kolineace o = průsečnice roviny podstavy ν a roviny řezu ρ
= nárysná stopa roviny ρ

Dvojice odpovídajících si bodů: $A \leftrightarrow A' = AV \cap \rho$ (krycí přímka k)

2. Další body řezu sestrojíme s využitím kolineace, body 1, 2, 3, jsou samodružné body (konstrukce byly provedeny v pořadí podle čísel)

3. Řezem je šestiúhelník $A'B'C'D'E'F'$.

- 7 Zadání: A_4 na výšce, KP: $O[7,5;14]$, $\omega=135^\circ$, $q=1/2$
Je dán pravidelný šestiboký jehlan s podstavou o středu $S[7;5;0]$ a vrcholu $A[2,5;1;0]$ v rovině $\pi(x,y)$, vrcholy podstavy označte proti směru hodinových ručiček. Výška jehlanu $v=12$, z-ová souřadnice vrcholu V je kladná. Dále je dána přímka $p=RQ$, $R=[3,0,0]$, $Q=[6,7,0]$.

Zobrazte řez jehlanu rovinou ρ , která obsahuje přímku p a je rovnoběžná s hranou CV . Stanovte viditelnost.

Řešení:

1. Dourčíme rovinu ρ . Libovolným bodem přímky p vedeme přímku rovnoběžnou s přímkou CV , zde jsme zobrazili přímku q , procházející bodem Q . Rovina ρ je jednoznačně určena přímkami p a q , zobrazíme stopy.

2. Určíme středovou kolineaci:

Střed kolineace = vrchol V

Os kolineace o = průsečnice roviny podstavy π a roviny řezu ρ
= půdorysná stopa roviny ρ = přímka p

Dvojice odpovídajících si bodů: $F \leftrightarrow F' = FV \cap \rho$ (krycí přímka k)

3. Body $I = AB \cap \rho$, $II = DE \cap \rho$ jsou samodružné body, úsečka $I II$ je částí řezu

4. Další body řezu sestrojíme s využitím kolineace, body 1, 2 jsou samodružné body (konstrukce byly provedeny v pořadí podle čísel)

5. Řezem je pětiúhelník $I II E'F'A'$.

7

